

Пофразов превод (РЕШЕНИЕ)

При обучението на система за пофразов машинен превод (*phrase-based machine translation*) на системата се дават изречения на два езика с установени съответствия между отделни думи и от тях тя учи двойки преводни еквиваленти на непрекъснати последователности от съответстващи си множества от думи. (Името на метода идва оттам, че на английски тези последователности се наричат *phrases 'фрази'*, макар и често да не образуват едно цяло и в друг контекст да не се наричат така.)

Например от английското изречение *She₁ gave₂ him₃ water₄* и съответното българско *Тя₁ му₃ даде₂ вода₄* (индексите показват коя дума на коя отговаря) могат да се научат трите двойки последователности

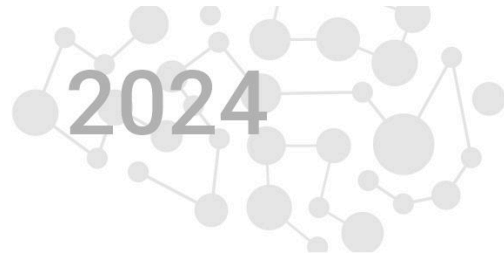
- *She gave him* – *Тя му даде*,
- *gave him* – *му даде*,
- *gave him water* – *му даде вода*,

както и двойките *She* – *Тя*, *gave* – *даде*, *him* – *му*, *water* – *вода* и *She gave him water* – *Тя му даде вода*, които обаче са известни, тъй като са между думите и целите изречения.

Задача 1.

Маркирайте всички последователности, които могат да бъдат извлечени от изречението на български *Три₁ бели₂ котки₃ пият₄ мляко₅*.

три бели
три котки
бели котки
бели пият
три пият
котки пият
три мляко
бели мляко
котки мляко
пият мляко
три бели котки
три котки пият
бели котки пият
бели котки мляко
бели пият мляко
котки пият мляко
три бели котки пият
три котки пият мляко
бели котки пият мляко
мляко пият котки бели

Решение:

Трябва да се избераат само непрекъснати последователности от 2, 3 или 4 думи, които присъстват в българското изречение, затова правилните отговори са отбелязаните по-долу:

- ✓ три бели
три котки
- ✓ бели котки
бели пият
три пият
- ✓ котки пият
три мляко
бели мляко
котки мляко
- ✓ пият мляко
- ✓ три бели котки
три котки пият
- ✓ бели котки пият
бели котки мляко
бели пият мляко
- ✓ котки пият мляко
- ✓ три бели котки пият
три котки пият мляко
- ✓ бели котки пият мляко
мляко пият котки бели

Задача 2.

По-долу ще видите преводите на българското изречение *Три₁ бели₂ котки₃ пият₄ мляко₅* на няколко други езика, като еднаквите индекси на думите в изречението на български и на чуждия език показват преводните съответствия между думите.

За всеки чужд език определете преводните еквиваленти на дадените последователности, които могат да се научат от двойката изречения (на български и на чуждия език), по следния начин:

- За всяка последователност на български запишете съответстващия ѝ преводен еквивалент на чуждия език като поредица от цифри (без разделители), където всяка цифра съответства на индекса на дума в изречението на чуждия език, а редът на цифрите отразява последователността на думите в изречението на чуждия език.
- Ако някоя последователност на български не може да бъде съотнесена с валидно преводно съответствие на другия език, означете това с 0.

български: *Три₁ бели₂ котки₃ пият₄ мляко₅*.

ирландски: *Ólann₄ trí₁ chat₃ bhána₂ bainne₅*.

кюрдски: *Sê₁ pisîkên₃ spî₂ şîr₅ dixwin₄*.

малгашки: *Misotro₄ ronono₅ saka₃ fotsy₂ telo₁*.

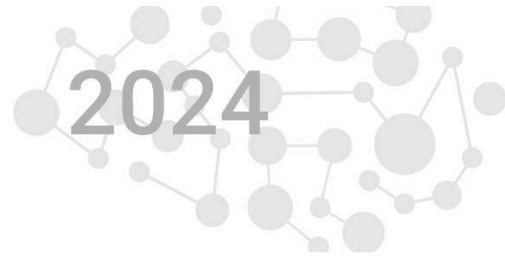
португалски: *Três₁ gatos₃ brancos₂ bebem₄ leite₅*.

турски: *Üç₁ beyaz₂ kedi₃ süt₅ içer₄*.

чеченски: *Klâйн₂ кхо₁ цициг₃ шура₅ молу₄*.

СЪСТЕЗАНИЕ по компютърна лингвистика

хавайски: *Inu₄ waii₅ 'eko₁u₁ pōroki₃ ke 'oke 'o₂.*

Решение:

български: *Три₁ бели₂ котки₃ пият₄ мляко₅.*

ирландски: *Ólann₄ trí₁ chat₃ bhána₂ bainne₅.*

<i>Три бели</i>	0
<i>бели котки</i>	32
<i>котки пият</i>	0
<i>пият мляко</i>	0
<i>Три бели котки</i>	132
<i>бели котки пият</i>	0
<i>котки пият мляко</i>	0
<i>Три бели котки пият</i>	4132
<i>бели котки пият мляко</i>	0

български: *Три₁ бели₂ котки₃ пият₄ мляко₅.*

кюрдски: *Sê₁ pisikên₃ spî₂ şîr₅ dixwin₄.*

<i>Три бели</i>	0
<i>бели котки</i>	32
<i>котки пият</i>	0
<i>пият мляко</i>	54
<i>Три бели котки</i>	132
<i>бели котки пият</i>	0
<i>котки пият мляко</i>	0
<i>Три бели котки пият</i>	0
<i>бели котки пият мляко</i>	3254

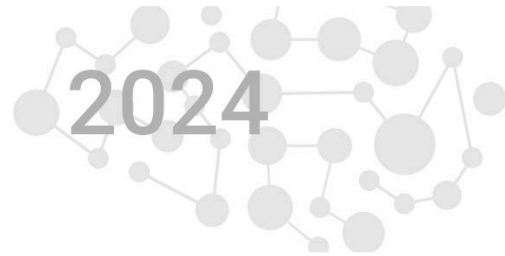
български: *Три₁ бели₂ котки₃ пият₄ мляко₅.*

малгашки: *Misotro₄ ronono₅ saka₃ fotsy₂ telo₁.*

<i>Три бели</i>	21
<i>бели котки</i>	32
<i>котки пият</i>	0
<i>пият мляко</i>	45
<i>Три бели котки</i>	321

СЪСТЕЗАНИЕ по компютърна лингвистика

бели котки пият	0
котки пият мляко	453
Три бели котки пият	0
бели котки пият мляко	4532

български: *Три₁ бели₂ котки₃ пият₄ мляко₅.*
португалски: *Três₁ gatos₃ brancos₂ bebem₄ leite₅.*

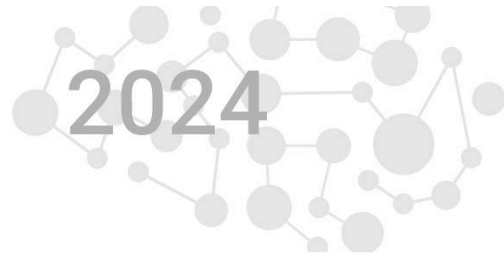
Три бели	0
бели котки	32
котки пият	0
пият мляко	45
Три бели котки	132
бели котки пият	324
котки пият мляко	0
Три бели котки пият	1324
бели котки пият мляко	3245

български: *Три₁ бели₂ котки₃ пият₄ мляко₅.*
турски: *Üç₁ beyaz₂ kedi₃ süt₅ içer₄.*

Три бели	12
бели котки	23
котки пият	0
пият мляко	54
Три бели котки	123
бели котки пият	0
котки пият мляко	354
Три бели котки пият	0
бели котки пият мляко	2354

български: *Три₁ бели₂ котки₃ пият₄ мляко₅.*
чеченски: *Клайн₂ кхо₁ цициг₃ шура₅ молу₄.*

Три бели	21
бели котки	0

котки пият	0
пият мляко	54
Три бели котки	213
бели котки пият	0
котки пият мляко	354
Три бели котки пият	0
бели котки пият мляко	0

български: $Три_1$ $бели_2$ $котки_3$ $пият_4$ $мляко_5$.
хавайски: $Ини_4$ $waii_5$ 'eko lu_1 pōroki $_3$ ke 'oke 'o $_2$.

Три бели	0
бели котки	32
котки пият	0
пият мляко	45
Три бели котки	132
бели котки пият	0
котки пият мляко	0
Три бели котки пият	0
бели котки пият мляко	0

Задача 3.

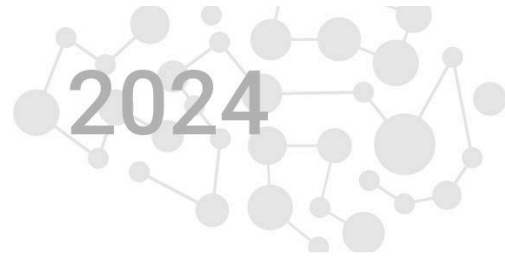
Изречението на български $Три_1$ $бели_2$ $котки_3$ $пият_4$ $мляко_5$ се предава на суахили с изречение, което се състои от пет думи, дадени тук в азбучен ред: *hunuwa* 'пият', *maziwa* 'мляко', *nyeupe* 'бели', *paka* 'котки', *tatu* 'три'. Както на български, на суахили съответствието на *пият* е по-близо до началото на изречението, отколкото съответствието на *мляко*, а съответствията на *три*, *бели* и *котки* са три съседни думи.

Подредете думите, за да възстановите изречението на суахили, като знаете, че от него и българското му съответствие биха могли да се извлекат точно 5 двойки преводни еквиваленти на последователности от думи (освен състоящите се от по една дума или от цялото изречение).

Решение: $Paka_3$ $nyeupe_2$ $tatu_1$ $hunuwa_4$ $maziwa_5$.

С израза в скоби **(1, 2, 3)** означаваме последователността, която съответства на *три бели котки* на суахили без значение от реда на думите, т.е. може да означава всяка от последователностите **123, 132, 213, 231, 312** или **321**.

От това, че съответствието на *пият* е по-близо до началото на изречението, отколкото съответствието на *мляко*, получаваме възможностите **4(1, 2, 3)5** или **(1, 2, 3)45**.

Знаем също, че от изречението на суахили и българското му съответствие биха могли да се извлекат точно 5 двойки преводни еквиваленти.

В първия вариант $4(1, 2, 3)5$ имаме преводни съответствия на: 1) *три бели котки* – $(1, 2, 3)$; 2) на *три бели котки пият* – $4(1, 2, 3)$; и 3) вътре в рамките на $(1, 2, 3)$ имаме максимум още две последователности с преводно съответствие. От това следва, че в този случай не можем да получим пет преводни съответствия.

Следователно решението е измежду възможните подреждания на $(1, 2, 3)45$. В този случай имаме преводни съответствия на: 1) *три бели котки* – $(1, 2, 3)$, независимо от подредбата; 2) на *пият мляко* – 45 ; 3) на *три бели котки пият* – $(1, 2, 3)4$; и 4) вътре в $(1, 2, 3)$ имаме поне едно преводно съответствие от две думи с поредни индекси. За да получим точно пет двойки преводни еквиваленти, в $(1, 2, 3)$ трябва да имаме точно 2 преводни съответствия, а това е възможно само при подредба 321 или 123 . Ако 3 е последна дума вътре в $(1, 2, 3)$, то ще имаме още 2 съответствия – 34 и 345 , с което надхвърляме разрешените пет. Остава подредбата 321 .

Решението е: **32145**.

Задача 4.

На даден чужд език X българското изречение *Три₁ бели₂ котки₃ пият₄ мляко₅* се превежда с пет думи, а съответствията на *три*, *бели* и *котки* са три съседни думи (в един или в друг ред).

Колко най-малко двойки преводни съответствия ще могат да се извлекат от изречението на български и изречението на езика X (освен състоящите се от по една дума или от цялото изречение)?

Оценете валидността на всяко от по-долните твърдения въз основа на дадената информация относно преводните съответствия в изреченията на езика X и на български. Изберете „Няма достатъчно информация“, ако наличната информация за преводните съответствия в изреченията на езика X и на български не е достатъчна, за да се оцени валидността на твърдението.

Възможности за избор: „Вярно“, „Невярно“, „Няма достатъчно информация“.

Последователността от български думи *три бели котки* има съответстваща преводна последователност от думи в изречението на езика X .

Последователността от думи *три бели котки* в българското изречение може да няма съответстваща преводна последователност от думи в изречението на езика X .

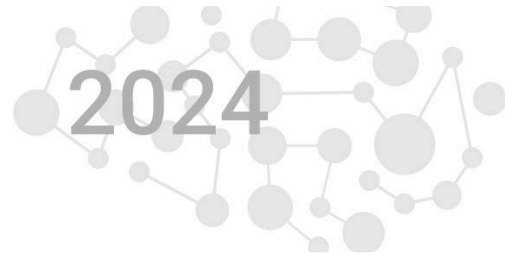
В последователността от думи в изречението на езика X , която отговаря на *три бели котки*, има две съседни думи с преводно съответствие в изречението на български.

Последователността *бели котки* от българското изречение може да се съотнесе с преводна последователност в изречението на езика X .

Последователността *пият мляко* от българското изречение може да се съотнесе с преводна последователност в изречението на езика X .

Ако съответствието на *пият* в изречението на езика X не е съседно на съответствието на *три бели котки*, то ще е съседно на съответствието на *мляко*.

Съответствието на *пият* в изречението на езика X е съседно както на съответствието на *три бели котки*, така и на съответствието на *мляко*.

Решение:

От изречението на български и изречението на езика X могат да се извлекат най-малко три преводни съответствия (освен състоящите се от по една дума или от цялото изречение).

За двойката изречения на български и на езика X знаем, че:

1. В изречението на езика X имаме преводно съответствие на *три бели котки*.
2. В изречението на езика X имаме преводно съответствие или на *три бели*, или на *бели котки* (или и на двете).
3. Съответствието на *пият* в изречението на езика X се намира или до съответствието на *три бели котки* и имаме преводен еквивалент на *три бели котки пият*, или до съответствието на *мляко* и имаме преводен еквивалент на *пият мляко* (или и двете).

От това следва, че могат да се извлекат поне три преводни съответствия (освен състоящите се от по една дума или от цялото изречение).

- Последователността от български думи *три бели котки* има съответстваща преводна последователност от думи в изречението на езика X.

Вярно. От дадената информация можем да заключим, че твърдението е вярно, защото е дадено, че съответствията на *три*, *бели* и *котки* са три съседни думи в изречението на езика X, независимо от реда, което е преводно съответствие на българското словосъчетание *три бели котки*.

- Последователността от думи *три бели котки* в българското изречение може да няма съответстваща преводна последователност от думи в изречението на езика X.

Невярно. От дадената информация можем да заключим, че твърдението е невярно, тъй като знаем, че *три*, *бели* и *котки* са три съседни думи в изречението на езика X и образуват последователност, която е преводен еквивалент на *три бели котки*.

- В последователността от думи в изречението на езика X, която отговаря на *три бели котки*, има две съседни думи с преводно съответствие в изречението на български.

Вярно. От дадената информация можем да заключим, че твърдението е вярно, защото възможните последователности в изречението на езика X са: **123** (две двойки последователности от съседни думи **12** и **23**), **132** (последователност от съседни думи е **32**), **213** (последователност от съседни думи е **21**), **231** (последователност от съседни думи е **23**), **312** (последователност от съседни думи е **12**), **321** (две двойки последователности от съседни думи **32** и **21**).

- Последователността *бели котки* от българското изречение може да се съотнесе с преводна последователност в изречението на езика X.

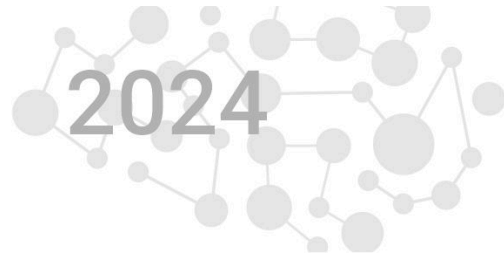
Няма достатъчно информация. От дадената информация не можем да заключим, че твърдението е вярно или невярно, тъй като на езика X може да има подредба, в която съответствията на *бели* и *котки* не са съседни и не образуват последователност, например **213** или **312**.

- Последователността *пият мляко* от българското изречение може да се съотнесе с преводна последователност в изречението на езика X.

Няма достатъчно информация. От дадената информация не можем да заключим, че твърдението е вярно или невярно, тъй като на езика X може да има

СЪСТЕЗАНИЕ
по компютърна
лингвистика

подредба, в която съответствията на *пият* и *мляко* не са съседни и не образуват последователност – едното да бъде преди съответствието на *три бели котки*, а другото да бъде след, например **4(1, 2, 3)5** или **5(1, 2, 3)4**.

- Ако съответствието на *пият* в изречението на езика *X* не е съседно на съответствието на *три бели котки*, то то ще е съседно на съответствието на *мляко*.

Вярно. От дадената информация можем да заключим, че твърдението е вярно, защото възможните последователности в изречението на езика *X*, при които глаголят **4** не е съседен на **(1, 2, 3)**, са: **(1, 2, 3)54** (съседен е на **5** – ‘мляко’) и **45(1, 2, 3)** (отново е съседен на **5** – ‘мляко’).

- Съответствието на *пият* в изречението на езика *X* е съседно както на съответствието на *три бели котки*, така и на съответствието на *мляко*.

Няма достатъчно информация. От дадената информация не можем да заключим, че твърдението е вярно или невярно, тъй като на езика *X* съответствието на *пият* може да е съседно и на двете **(1, 2, 3)45**, но може и да не е – например в конфигурацията **4(1, 2, 3)5**.